

МУСІЄНКО І. В.,
кандидат історичних наук,
докторант Національного інституту
стратегічних досліджень, м. Київ

СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ
(НА МАТЕРІАЛАХ ЦЕНТРУ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ
ДУМКИ, ВАРШАВА)

У ХХІ ст. іміджеві позиції держави є одним із головних чинників ствердження її на міжнародній арені, реалізації стратегій національного розвитку та безпеки. Особливої ваги для України мають стосунки з найближчим сусідом та важливим стратегічним партнером – Республікою Польща. Ця країна є одним із ініціаторів та творців політики Східного партнерства Європейського Союзу і претендує на роль представника ЄС у державах Східної Європи. Польща дуже зацікавлена в Україні, є її “адвокатом у ЄС”, її сприйняття України значною мірою слугує основою для більш широкої європейської рецепції. Тому вивчення процесів еволюції сприйняття України в Польщі є вагомим завданням, що має на меті виявити характеристики образу й іміджу України, існуючи негативні стереотипи та розробити шляхи їхньої корекції відповідно до національних інтересів держави. Одним із найдосвідченішим та найавторитетнішим польським дослідницьким фондом, якій вивчає вказані проблеми, є варшавський Центр дослідження громадської думки (Fundacja Centrum Badań Opinii Społecznej, далі – CBOS). Слід визнати, що моніторинги Центру, котрі репрезентують еволюцію польської суспільної думки щодо України, не стали, незважаючи на наявність окремих праць [1–3], предметом всебічного аналізу українських науковців. Запропоноване дослідження повинно частково заповнити цю лакуну.

CBOS є спеціалізованим закладом, що проводить репрезентативні дослідження думки польського суспільства з найважливіших політичних та економічних питань. Він заснований у 1982 р., а в 1997 р. Сейм Польщі надав

організації статус незалежного фонду і доручив проводити суспільно вагомі дослідження. Напрямок та якість аналітичних розвідок CBOS контролює Рада Фонду, до складу якої входять фахівці з семи академічних інституцій та представники Сейму, Сенату, Прем'єра та Президента Польщі. У 2008 р. якість досліджень Центру отримала визнання та схвалення авторитетної польської Організації фірм дослідження думок і ринку (Organizację Firm Badania Opinii i Rynku) [4]. Таким чином дані CBOS є вагомим і достовірним джерелом вивчення проблем сприйняття України в Польщі.

За відомостями польського Центру досліджень громадської думки, сприйняття поляками України – як держави і українців – як народу, протягом 1993–2011 рр. мало власну динаміку, постійно змінювалося, еволюціонувало. Важливим завданням є визначення факторів та обставин, які впливали на іміджеві позиції України у польському суспільстві.

У звітах CBOS 1993 р. Україна виступає як держава колишнього СРСР, її сприймають як уламок радянської імперії, що перебуває під контролем та в тіні Росії. Польща розпад СРСР спостерігала з деяким побоюванням, серед поляків ще у 1995 р. побутувала думка, що ця подія має для Польщі негативні наслідки (47% респондентів) [5], від нових держав-сусідів слід очікувати загрози для власної безпеки. Стосовно України ці побоювання висловлювали в 1994 р. 6% респондентів [6]. Незважаючи на спільність історії та близьке сусідство, поляки не бачили Україну серед своїх головних стратегічних партнерів. У 1995 р. 17% поляків вважали, що Україна є важливим партнером Польщі в економічній співпраці, 13% – у політичній сфері, 10% – у віськовій, і лише 8% називали її головним партнером [7].

Вагомим для обох народів є питання про можливість подолання наслідків драматичних подій Другої світової війни, Волинської трагедії, попередніх історичних польсько-українських конфліктів та примирення, зближення України та Польщі. У 1997 р. таке зближення вважали можливим 58%, неможливим – 39% опитаних поляків [8]. Однак поступово під тиском геополітичних реалій, розвитку двосторонніх контактів, позитивних

зовнішньополітичних кроків, наполегливої праці істориків двох країн із вивчення контроверсійних сторінок спільної історії, відходу у політологічній думці від політичного романтизму та перемоги політичного прагматизму, ставлення до України змінюється. У 2009 р. уже 84% поляків бачили співпрацю з Україною цілковито можливою [9]. У 2008 р. поляки однозначно висловлюються на підтримку розширення НАТО на Схід та входження до Альянсу України (“так” сказали 67% респондентів, “ні” – лише 12%) [10]. У 2009 р. ідею Східного партнерства підтримали 77% респондентів [11].

Сприйняття поляками українського народу протягом 1993–2011 рр. також зазнало змін. Ставлення до інших народів формується внаслідок особистих спостережень та контактів з предствниками цих народів, а також історичних глибоко вкорінених у колективну свідомість стереотипів. Польські дослідники висунули гіпотезу, що загальним правилом стосунків до інших народів є два загальні стереотипи, що визначають цивілізаційні та культурні аспірації поляків – стереотип цивілізованого Заходу, до якого поляки відносяться із симпатією, і стереотип відстаючого у розвитку Сходу, котрий поляки сприймають часто негативно [12]. Ці стереотипи набувають іноді майже константного характеру і дуже важко корегуються. Важливим для поляків є також і приналежність країни до “старої Європи” та ЄС. Таким чином найбільшу симпатію у Польщі проявляють до народів західноєвропейських країн – розвинених, багатих, демократичних, із якими намагаються ідентифікувати себе й поляки, найменшу – до своїх проблемних незаможних східноєвропейських сусідів, від яких поляки намагаються дистанціюватися.

У 1993 р. українці перебували, за результатами опитувань CBOS, у списку найбільш нелюбимих народів. Лише 12% поляків декларували до них симпатію, натомість 65% висловили своє негативне ставлення [13]. Величезну роль в позитивних змінах у ставленні поляків до українців відіграли події Помаранчевої революції, за якими польське суспільство слідкувало дуже уважно. Приязнь до українців зросла на 10% (з 19% у 2003 р. до 29% у 2004 р.) [14]. У 2011 р. польське суспільство поділилося на три майже однакові за

чисельністю групи – ті, що висловлювали симпатію до українців (32%), ті, що декларували нейтральність у ставленні (29%) та ті, які висловили своє негативне ставлення (33%) [15]. Слід зауважити, що у 2010 р. симпатія до українців в цілому вже переважала, однак у 2011 р. кількість поляків, що ставляться до українців позитивно, знизилася, і знову в цілому переважає, хоча і не дуже значно, негативне ставлення [15–16].

Дослідники CBOS роблять кілька важливих висновків: за останні 18 років ставлення поляків до всіх сусідів, у тому числі й України, покращилося; більшу приязнь до інших народів, у том числі до українців, проявляють наступні прошарки польського суспільства – молодь; люди із вищою освітою; особи, що цікавляться політикою; електорат правих партій; жителі міст [17]. Ці висновки є особливо цінними з огляду на проблеми формування позитивного зовнішньополітичного іміджу України – вони підтверджують думку про те, що імідж Української держави підлягає корекції. Цілеспрямована, всебічна освітня та інформаційна політика з використанням досвіду професіоналів іміджмейкерства, має всі шанси на успіх. Безумовно лише за умови докорінного системного реформування України в напрямку демократичної, правової, економічно та культурно розвинутої держави.

Перелік літератури

1. Конечна Й. Поляки-українці, Польща-Україна – парадокси стосунків між сусідами / Й. Конечна. – К.; Варшава, 2003. – 48 с.
2. Конечна-Саламатин Й. Польща–Україна дві країни – один спільний шанс. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ua.ps.ua/articles/5379.html>
3. Рибак А. Ставлення поляків до українців: динаміка та визначальні чинники / А. Рибак // Наукові записки "Транскордонне співробітництво у контексті перспектив європейської інтеграції України". Серія "Політичні науки". – Вип. 4. – 2010. – С. 153–167.
4. Fundacja Centrum Badań Opinii Społecznej. Strona CBOS [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/PL/o_firmie/o_firmie.php
5. Polityka wschodnia Polski w opiniach społeczeństwa. Komunikat z badań. Warszawa, luty '95. BS/39/32/95. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1995/K_032_95.PDF

6. Polacy o bezpieczeństwie kraju po zjednoczeniu Niemiec i rozpadzie ZSRR. Komunikat z badań. Warszawa, lipiec '95. BS/133/111/95. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1995/K_111_95.PDF
7. Opinie o kierunkach współpracy Polski z innymi krajami. Komunikat z badań. Warszawa, sierpień '97. BS/109/109/97. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1997/K_109_97.PDF
8. Strzeszewski M. Opinie o stosunkach z Rosją, Niemcami i Ukrainą. Na kim polacy mogą polegać, a kogo się obawiać. Komunikat z badań. Warszawa, czerwiec 2006. BS/98/2006. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2006/K_098_06.PDF
9. Feliksiak M. Ocena stosunków Polski z Rosją, Ukrainą i Niemcami. Komunikat z badań. Warszawa, lipiec 2009. BS/97/2009. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_097_09.PDF
10. Strzeszewski M. Czy rozszerzenie NATO na wschód jest w interesie Polski? Komunikat z badań. Warszawa, kwiecień 2008. BS/64/2008. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2008/K_064_08.PDF
11. Feliksiak M. Ocena stosunków Polski z Rosją, Ukrainą i Niemcami. Komunikat z badań. Warszawa, lipiec 2009. BS/97/2009. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_097_09.PDF
12. Wądołowska K. Stosunek polaków do innych narodów. Komunikat z badań. Warszawa, styczeń 2010. BS/12/2010. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_012_10.PDF
13. Strzeszewski M. Czy polacy lubią inne narody? Komunikat z badań. Warszawa, styczeń 2003. BS/1/2003. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2003/K_001_03.PDF
14. Strzeszewski M. Stosunek do innych narodów. Komunikat z badań. Warszawa, styczeń 2005. BS/1/2005. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_001_05.PDF
15. Wądołowska K. Stosunek polaków do innych narodów. Komunikat z badań. Warszawa, luty 2011. BS/13/2011. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2011/K_013_11.PDF
16. Wądołowska K. Stosunek polaków do innych narodów. Komunikat z badań. Warszawa, styczeń 2010. BS/12/2010. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_012_10.PDF
17. Strzeszewski M. Opinie o stosunkach polsko-rosyjskich i możliwości pojednania polsko-niemieckiego i polsko-ukraińskiego. Komunikat z badań. Warszawa, lipiec 2008. BS/113/2008. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2008/K_113_08.PDF